

3. Дмитрів А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / Київський ун-т права; Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка / Ю.С. Шемшученко (відп. ред.), Л.В. Губерський (відп. ред.). Стереотип, вид. К.: Юрінком Інтер, 2001. 638 с.

4. Статут Організації Об'єднаних Націй URL: https://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.

5. Буткевич В.Г., Войтович С.А., Григоров О.М., Заблоць-ка Л.Г., Задорожній О.В. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник для студ. вищих навч. закл. за спец. "Міжнародне право", "Міжнародні відносини" / В.Г. Буткевич (ред.). К.: Либідь, 2004. 814 с.

6. Міжнародне право в документах / М.В. Вуроменський (уклад.). Х.: Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. 376 с.

УДК 327.57

DOI: 10.31733/17-03-2023-182-185

Наталія БРАТШКО

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

ст. викл. **Анатолій ШИЯН**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасному світі все більшого значення набувають економічні та інформаційні аспекти забезпечення безпеки. Економічна криза в умовах глобалізації світової економіки може в лічені години дестаблізувати народне господарство країн, розташованих одна від одної за тисячі кілометрів. Важко уявити собі й можливі наслідки порушення функціонування інформаційних мереж, бо інформація – важливий економічний, політичний та соціальний ресурс. Нерозв'язані глобальні проблеми сучасності – екологічна, енергетична, продовольча – також наповнюють новим змістом поняття міжнародної безпеки.

Науковий аналіз концепту міжнародна безпека є складною науковою діяльністю, що обумовлено багатогранністю окресленого предмету дослідження і багатокомпонентністю інструментів та методології його пізнання. На сьогоднішній день, на жаль, відсутнє загальновизнане та достатньо ємне визначення поняття міжнародна безпека. Однією з причин цього є те, що сприйняття даного терміну мінялося по мірі розвитку людства. Упродовж тривалого періоду часу в світі домінували релігійні й філософсько-етичні погляди на цю категорію.

Найбільш класичними визначеннями міжнародної безпеки сьогодні є наступні: міжнародна безпека – це:

стан міжнародних відносин, за якого створюються умови, необхідні для існування та функціонування держав, забезпечення їхнього повного суверенітету, політичної та економічної незалежності, рівноправних відносин з іншими країнами;

система міжнародних договорів та угод, що забезпечує збереження миру на основі визнання суверенітету, недоторканності кордонів та територіальної цілісності держав;

важлива функція світового господарства, що є багатоаспектною і реалізується на основі процесу роззброєння, закріплення взаєморозуміння і взаємної довіри між державами, ефективного врегулювання конфліктів, що виникають [1, с. 89].

А.І. Назарова розглядає вищезазначений термін як «стан захищеності держав світу і всього світового співтовариства від зовнішніх і у певних випадках внутрішніх загроз, які надають руйнівний вплив на такі інтереси та принципи» [2, с. 860].

Аналізуючи поняття міжнародної безпеки, А.А. Алексанян виділяє такі властиві їй характерні риси:

міжнародна безпека являє собою стан міжнародних відносин;

міжнародна безпека можлива тільки, якщо держави будуть співпрацювати одна з одною;

всі держави повинні мати можливість в умовах міжнародного правопорядку підтримувати і забезпечувати свою незалежність шляхом встановлення суверенітету;

забезпечення міжнародної безпеки можливо лиш при дотриманні основних

принципів і загально визнаних норм міжнародного права в умовах міжнародного правопорядку [3, с. 127].

Загалом, розуміння поняття «міжнародна безпека» зводиться до безпеки такого об'єкта, як держава, група держав, союз держав, що підтверджується положеннями міжнародно-правових актів, а також доктриною міжнародного права.

Як бачимо, є багато підходів до визначення терміну «міжнародна безпека». Найбільш прийнятним та відповідним реаліям міжнародного політичного процесу при дослідженні міжнародних відносин, на нашу думку, є наступне визначення: міжнародна безпека – це система міжнародних відносин, яка базована на дотриманні всіма державами загально визнаних принципів та норм міжнародного права, що виключає вирішення спірних питань та розбіжностей за допомогою сили чи погрози її застосування. На жаль, це формулювання є ідеалістичним, а практичні відносини в рамках системи, як глобального, так і регіонального рівнів є надміру складними та різноплановими, і роблять досягнення такого стану майже нездійсненними завданнями. З огляду на це, у політології міжнародних відносин існує досить велике розмаїття підходів до визначення міжнародної безпеки, її рівнів, механізмів забезпечення і т.д.

Новітні тенденції, що визначають магістральні напрями розвитку світового політичного процесу обумовило значне розширення категоріального апарату, яким визначають сучасне розуміння про міжнародну безпеку. Так, наприклад, однією з перших ґрунтовних праць, яка була присвячена аналізу відносин між суверенними державами, стала робота Фукідіда. Слід сказати, що багато її положень і висновків на теперішній час не втратили своєї актуальності.

З часом основні результати Фукідіда були поглиблені і розширені у працях Т. Гоббса, Н. Макіавеллі та інших. А у працях К. фон Клаузевиця окреслений напрямок отримав назву класичного або традиційного. Далі однією із течій класичного методологічного підходу стала методологія політичної рівноваги, яку активно досліджували Е. де Ваттель та Д. Юм. У їх методології дослідження міжнародної безпеки принцип рівноваги став основним. Також основи дослідження міжнародної безпеки в рамках течії політичного реалізму виявляються у працях таких вчених, як Ф. Шумана, К. Томсона, Р. Нібурса та інших класиків. Однак найбільший внесок у її розвиток здійснив Г. Морґентау. З точки зору дослідника міжнародні відносини являють собою арену гострого протиборства держав.

Наприклад, І. Кант у своїх роботах стверджував, що подібно тому, як базовані на протиріччях та користі відносини між людьми призводять до становлення правового суспільства, так і відносини між державами повинні в результаті еволюційного розвитку призвести в майбутньому до стану вічного та гармонічного миру з ефективними правовими механізмами його регулювання.

Починаючи з 60-х рр. ХХ ст. у теорії міжнародних відносин утвердилася і модерністська течія дослідження світового політичного процесу. У сфері аналізу міжнародної безпеки, як і більш широких предметів сфери міжнародних відносин, її представники піддавали різкій критиці відданість реалізму традиційним методологіям проведення досліджень базованим, насамперед на інтуїції та теоретичній інтерпретації. Дослідники «нового покоління», такі як К. Дойч, Е. Хаас, К. Холсті та інші намагалися надати вивченню міжнародної безпеки більш наукового статусу.

Слід наголосити, що великий вплив на розробку сучасної системи міжнародної безпеки становлять представники транснаціоналізму. Основою даного підходу стало сприйняття міжнародної безпеки як явища, що виходить за рамки міждержавних відносин, які базуються на національних інтересах та силовому протистоянні. Транснаціоналізм сприяв науковому усвідомленню низки новітніх явищ у міжнародній безпеці, тому багато його ґрунтовних положень продовжують динамічно еволюціонувати, реагуючи на зміни у провідних тенденціях сучасного міжнародного політичного процесу [4, с. 8-16].

Крім того, варто акцентувати увагу на тому, що поняття міжнародної безпеки не тотожне поняттю національної безпеки як простої суми національних безпек держав світу. Інакше кажучи, міжнародну безпеку не можна уявити як ситуацію, при якій досягнення стану гарантованої безпеки окремими державами світу автоматично призводить до стану всезагального миру і стабільності.

З метою забезпечення та зміцнення зовнішньої безпеки членів світового співтовариства, насамперед в особі держав, створюється система міжнародної безпеки. Вона ґрунтується на системі зобов'язань, гарантій і можливостей її суб'єктів. Серед різних систем міжнародної безпеки доцільно виділити: глобальні, регіональні, субрегіональні та

двосторонні домовленості.

У цілому, ефективність будь-якої міжнародної системи безпеки залежить від кількох основних факторів:

від стану і тенденцій розвитку сучасної геостратегічної ситуації, міжнародних реалій на регіональному та субрегіональному рівнях;

від характеру сучасних загроз, які найсуттєвіше впливають на стабільність держав на регіональному й субрегіональному рівнях;

від внутрішнього становища держав і їх реальних можливостей на далеку перспективу;

від реальних можливостей створення нових систем безпеки і характеру їх взаємодії з існуючими;

від ефективності вже існуючих систем безпеки та їх спроможності змінюватися з урахуванням нових завдань.

Щодо принципів міжнародної безпеки, можна зазначити:

утвердження мирного співіснування як універсального принципу міждержавних відносин;

забезпечення рівної безпеки для всіх держав;

повага суверенних прав кожного народу;

зміцнення довіри між державами;

встановлення нового економічного порядку, який забезпечує рівну економічну безпеку всіх держав.

Головними способами забезпечення міжнародної безпеки є:

двосторонні договори про забезпечення взаємної безпеки між зацікавленими країнами;

створення та участь у всесвітніх міжнародних організаціях, регіональних інститутах та структурах для підтримання міжнародної безпеки;

об'єднання держав в багатосторонні союзи;

демільтаризація, демократизація та гуманізація міжнародного політичного порядку, встановлення верховенства права в міжнародних відносинах.

Залежно від масштабів проявів розрізняють: національний, регіональний та глобальний рівні міжнародної безпеки [5, с. 158-159].

У сучасній дипломатії сфери міжнародної та національної безпеки є однією з ключових сфер діяльності будь-якої держави. Для детального дослідження основних підходів до вивчення міжнародної безпеки необхідним є аналіз моделей, навколо яких розташовані основні дискусії, а найбільш поширеними є два підходи до класифікації міжнародної безпеки.

Моделі міжнародної безпеки, які відокремлюють в рамках першого підходу визначаються в залежності від кількості суб'єктів системи безпеки. В його рамках виокремлюють чотири основні моделі: однополярна система безпеки; «концерт держав»; багатополярна модель; універсальна модель.

Другий тип моделей визначається характером відносин між учасниками подібних систем безпеки. В його рамках відокремлюють: колективну безпеку, глобальну безпеку, коопераційну систему безпеки.

Отже, підсумовуючи, можна сказати, що міжнародна безпека – це такий стан міжнародних відносин, який виключає порушення миру та створення реальної загрози розвитку людства, за якого народи можуть суверенно, без стороннього втручання та тиску ззовні визначити шляхи та форми свого суспільно-політичного розвитку.

У сучасній світовій політиці міжнародна безпека розглядається як важлива функція світової економіки, яка є різноманітною і реалізується на основі роззброєння, закріплення взаєморозуміння і взаємодовіри між державами, ефективного регулювання конфліктів, що виникають.

Більшість розвинених країн намагаються створити власну концепцію міжнародної безпеки. У сучасному розумінні поняття міжнародної безпеки відображає весь спектр загроз, які постійно створює світ для того чи іншого етносу чи народу. Зважаючи на виняткову значущість концепції безпеки, для кожної окремої держави вона розробляється і затверджується в багатьох країнах їх законодавчими або виконавчими органами і знаходить своє відображення в усіх напрямках внутрішньої та зовнішньої політики. Для розгляду питань міжнародної безпеки в багатьох країнах створюються спеціальні органи з числа вищих посадових осіб і керівників силових міністерств і відомств, часто очолюваних главою держави або виконавчої влади країни. Сьогодні міжнародна безпека розглядається як багатогранне і складне явище.

1. Шамраєва В.М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. Харків. 2018. Вип. 8. С. 88-94.
2. Назарова А.І. Теоретичні питання забезпечення міжнародної безпеки. *Науковий журнал «Молодий науковець»*. 2014. № 4. С. 859-861.
3. Алексанян А.А. Структура понять національної та міжнародної безпеки: загальні риси і розходження. *Право. Журнал Вищої школи економіки*. 2012. № 4. С. 126-133.
4. Коломієць О.В. Особливості системи міжнародної безпеки в умовах глобалізації: автореф. дис. ... д. політ. наук: 23.00.04. Одеса. 2015. 38 с.
5. Васильєв Г.Ю. Підтримка міжнародної безпеки – глобальна проблема людства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. Харків. 2014. № 2. С. 155-166.

УДК 342.7

DOI: 10.31733/17-03-2023-185-187

Тетяна ЄВТУШЕНКО

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

к.ю.н. Катерина ДОЛГОРУЧЕНКО

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Проблема захисту прав людини, яка займає високе місце у свідомості світової громадської думки, як ніколи є пріоритетною темою глобального порядку денного. У контексті повноти та складності сучасного міжнародно-політичного ландшафту простежується тенденція до розширення та інтернаціоналізації концепції прав людини, що багатьма вважається новою основою для зміни міжнародної політичної системи.

Права людини є потужним інструментом у внутрішній і зовнішній політиці держав, досить сильною мобілізуючою парадигмою для боротьби з авторитарною владою та вагомим аргументом законності втручання. Йдеться про ідею універсальності концепції прав людини, захист і заохочення яких стає спільним інтересом міжнародної спільноти. Ігнорувати їх – це те, що не прийняти демократичні свободи та цінності. Концепція безпеки людини поширилася в міжнародній практиці за останні два десятиліття, і інтерес до неї, безсумнівно, зріс перед лицем появи нового покоління конфліктів і загроз. Питання особистої безпеки сьогодні посідає одне з центральних місць у міжнародному політичному дискурсі багатьох країн та організацій. Цю концепцію в тій чи іншій формі прийняли багато країн і міжнародних організацій (ООН і деякі регіональні організації).

Він отримав широку підтримку неурядових організацій. Зрозуміло, що, будучи оптимальною платформою для координації зусиль держави щодо вирішення складних і багатогранних завдань захисту людей, ця концепція викликає певні побоювання, суть яких зводиться до можливості появи нових причин невинуватого втручання та збільшення міжнародної напруженості на фоні тривожної динаміки. Правозахисний рух ніколи не погоджувався з традиційною точкою зору, що питання прав людини є внутрішньою державною справою, відокремленою від дії міжнародного права, і що держави можуть вільно порушувати права людини, відгороджуючись від внутрішньої юрисдикції як захисний бар'єр. Сучасна міжнародна система захисту прав людини включає ряд угод, що встановлюють обов'язковий перелік основних прав і свобод людини, що підлягають загальному дотриманню, і є досить розгалуженою універсальною системою захисту прав людини.

Проблема імплементації норм міжнародного права щодо захисту прав людини в український правопорядок є ключовою не лише в нашій статті, а й у суспільно-політичному просторі українців загалом, тому для гармонійної реалізації міжнародних стандартів, необхідно знайти найбільш ефективні шляхи їх впровадження. Загальновизнані норми